РЕФЕРАТИВНО-НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2521-1463

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

ОНЛАЙН-ЖУРНАЛ ЗАСНОВАНО У 2016 РОЦІ

НОМЕР ЖУРНАЛУ

Том 2
№ 2 (8)

Березень – квітень 2017 р.

DOI 10.53672/ej.2.2017

expertize-journal.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Назаров О. А.
Євдокимова Н. О.
Кириченко О. А.
Калинка Г. І.
Цільмак О. М.
Мотлях О. І.

Барко В. І.
Лефтеров В. О.
Коренюк П. І.
Алікіна Н. В.
Попова Г. В.
Вітомський Ю. Л.

Землянська О. В.

Чернякова О. В.
Большаков С. І.
Тунтула О. С.
Ткач Ю. Д.
Єгорова Т. М.
Лисенко А. Б.

Шаповалов В. О.
Савкіна Т. В.
Савостін О. П.
Безушко С. В.
Вербина Ю. В.
Хлонь О. М.

Інститут психологічної експертизи і поліграфа Kyiv

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ

Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі

ROR 02xc7et08

Номер на сайті

ISSN 2521-1463

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ
Назаров Олег Анатолійович
канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, судовий експерт

ВИДАВНИК НАЗАРОВ О. А.

Судово-психологічна експертиза

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал
Електронне видання
Засновано у травні 2016 року

2017. Том 2, № 2 (8)

Березень–квітень 2017 року

Київ · 2017
expertize-journal.org.ua

DOI: 10.53672/ej.2.2017
УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948
ББК 67.5:88.4
С89

ISSN 2521-1463 (Online)
EAN-13 9772521146000
Ідентифікатор медіа R40-05509

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі», ROR 02xc7et08

С89 **Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці** : реферативно-науковий online журнал. — 2017. Т. 2, № 2 (8) (березень–квітень 2017 р.). — Київ : Видавник Назаров О. А., 2017. — 42 с. — URL: expertize-journal.org.ua.

Номер містить оригінальні статті й реферати праць з юридичної психології, судової експертизи та суміжних галузей, а також новини журналу.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Рукописи можуть рецензуватися і не повертаються

Авторські права на матеріали належать їхнім авторам. Матеріали журналу поширюються на умовах ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства 4.0 Міжнародна» (CC BY 4.0), крім першоджерел рефератів і передрукованих матеріалів, права на які належать їхнім правовласникам.

Редакційні правки, скорочення та зміна назви матеріалу погоджуються з автором до публікації

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори

© Автори матеріалів, 2017
© Видавник Назаров О. А., 2017

Редакційна колегія

Головний редактор — видавець (засновник видання)

Назаров О. А. — канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р., поліграфолог, правознавець. ORCID 0000-0002-3427-1162

Заступники головного редактора

Євдокимова Н. О. — д-р психол. наук, професор; напрям наукових робіт — психологічні науки. ORCID 0000-0002-8789-278X

Кириченко О. А. — д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри права факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; напрям наукових робіт — юридичні науки. ORCID 0000-0002-8748-6431

Відповідальний секретар

Калинка Г. І. — фахівець факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, ад'юнкт зі спеціальності 19.00.06 — юридична психологія, здобувач наукового ступеня доктора філософії у галузі юридичної психології. ORCID 0000-0002-6113-7778

Члени редакційної колегії

Цільмак О. М. — д-р юрид. наук, канд. психол. наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія», полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-7348-4876

Мотлях О. І. — д-р юрид. наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, поліграфолог, заслужений юрист України. ORCID 0000-0002-6135-9952

Барко В. І. — д-р психол. наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України, поліграфолог, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-4962-0975

Лефтеров В. О. — д-р психол. наук, професор, проректор Міжнародного університету, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0002-9163-0555

Коренюк П. І. — д-р екон. наук, професор, академік (дійсний член) Академії економічних наук України, завідувач кафедри менеджменту організацій і адміністрування Дніпровського державного технічного університету. ORCID 0000-0001-8321-3199

Алікіна Н. В. — канд. психол. наук, старший науковий співробітник, експерт вищого кваліфікаційного класу, працювала тривалий час на посадах голови секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним експертом лабораторії криміналістичних експертиз Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» до 2016 р., стаж експертної роботи з 1978 р. ORCID 0000-0002-0166-4437

Попова Г. В. — канд. психол. наук, доцент, підполковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-3814-4037

Вітомський Ю. Л. — канд. психол. наук, офіцер запасу СБ України. ORCID 0009-0004-5206-5065

Землянська О. В. († 06.07.2020) — д-р психол. наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-6547-2621

Чернякова О. В. — канд. психол. наук, доцент, завідувачка кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0002-0384-4829

Большаков С. І. — канд. військ. наук, доцент, керівник ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», атестований судовий експерт за спеціальностями 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності» та 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу», суб'єкт оцінки майна та майнових прав, полковник ЗСУ у відставці. ORCID 0000-0003-2394-0225

Тунтула О. С. — канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. ORCID 0000-0002-1699-1668

Ткач Ю. Д. — канд. юрид. наук, доцент кафедри криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. ORCID 0009-0006-3675-2548

Єгорова Т. М. — старший науковий співробітник Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, голова секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України з 2015 р., атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р. ORCID 0000-0002-4097-5449

Лисенко А. Б. — голова професійної громадської організації «Колегія поліграфологів України», директор Комітету з освіти правління громадської професійної організації «Міжнародна асоціація професіоналів в поліграфології» (AIPP, Мексика), експерт-аналітик 1 категорії, поліграфолог, підполковник СБУ в запасі. ORCID 0000-0002-8131-9931

Шаповалов В. О. — головний редактор журналу «Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» (2016 р.), старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (проблем психологічного вивчення особового складу) Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України (2020 р.), поліграфолог. ORCID 0009-0004-0472-6201

Савкіна Т. В. — старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних, мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1998 р. ORCID 0009-0007-9784-2253

Савостін О. П. — старший судовий експерт відділу почеркознавчих досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Одеського науково-дослідного інституту судової експертизи Міністерства юстиції України, психолог — судовий експерт другого кваліфікаційного класу комунальної установи «Одеський обласний медичний центр психічного здоров'я», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1982 р. ORCID 0009-0003-6666-0247

Безушко С. В. — канд. пед. наук, доцент. ORCID 0009-0008-2069-1642

Вербина Ю. В. — канд. психол. наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика. ORCID 0009-0004-2947-9251

Хлонь О. М. — канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0001-9733-8531

Зміст

ПЕРЕДМОВА **6**

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ) **7**

1.1. Точка зору фахівця **8**

Особистість поліграфолога в правоохоронних структурах України: Сербиненко Оксана Леонідівна **8**

1.2. Юридична практика **12**

***Назаров О. А.* Особливості притягнення** до відповідальності недоброчесних поліграфологів, які використовують спеціальні знання для допомоги заінтересованим особам у приховуванні вчинених злочинів **12**

1.3. Міжнародний досвід та співробітництво **25**

Особистість професіонала в неінструментальній детекції брехні в Україні: Потєряхін Олександр Леонідович **25**

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ **35**

Історичний факт: в Україні 2013 року припинила роботу асоціація «Міжнародна ліга поліграфологів», пропрацювавши близько 6 років (мова оригіналу — російська) **35**

Семінар-тренінг 27–28 травня 2017 р., м. Київ: як чути між рядків і розуміти співрозмовника краще, ніж він сам? (Прикладна психолінгвістика) (мова оригіналу — російська) **35**

Повідомлення Національної поліції України про оприлюднення проєкту наказу МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок використання комп'ютерних поліграфів у Національній поліції України» (мова оригіналу — російська) **35**

Застосування комп'ютерних поліграфів при професійному кадровому відборі в підрозділи Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України **36**

Використання поліграфа в правоохоронній діяльності: проблеми та перспективи (мова оригіналу — російська) **36**

Методи і засоби для тестування оператора поліграфа: монографія (мова оригіналу — російська) **36**

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ **38**

Передмова

СЛОВО РЕДАКЦІЇ

Що означає «реферативно-науковий журнал»? Це видання, у якому оригінальні наукові статті поєднано з рефератами праць, уже опублікованих деінде. Реферат коротко передає зміст першоджерела, а під його назвою наведено, де і коли працю оприлюднено вперше. Позначка «Реферат» біля матеріалу підказує: повний текст варто прочитати в першоджерелі, а наш журнал допоможе його знайти.[6]

Шановні читачі! Кожен висновок судового експерта починається з питання, на яке ще ніхто не дав відповіді. У номері 2017. Том 2, № 2 (8) ми зібрали 3 матеріали, які допомагають шукати такі відповіді: досвід фахівців, юридична практика, міжнародний досвід.

> *Новина зі світу судової експертизи. 28 березня 2017 р. Верховний Суд США у справі Moore v. Texas (5 голосів проти 4) визнав, що Апеляційний суд Техасу у кримінальних справах порушив Восьму поправку, оцінюючи інтелектуальну недостатність засудженого до смертної кари Боббі Мура за застарілими посібниками 1992 р. і власними «факторами Briseno»; така оцінка має спиратися на чинні медичні діагностичні стандарти.*[7]

Свіжі події професійного життя ми зібрали в розділі «Новини журналу». Повертайтеся до архіву журналу частіше: щотижня тут з'являються нові матеріали, а редакція чекає на ваші статті.

Редакція журналу

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ)

Позначки: «Анотація» — оригінальний матеріал, уперше оприлюднений у журналі; «Реферат» — стислий виклад праці або офіційного документа, уперше оприлюднених в іншому виданні чи на іншому ресурсі; під кожним рефератом наведено відомості про першу публікацію; наявний DOI зазначено біля відомостей про оприлюднення. Цифри у квадратних дужках відсилають до списку References після кожної публікації: описи за ДСТУ 8302:2015, українські й російські назви подано латиницею (транслітерація за постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55), їхній переклад англійською — у квадратних дужках.

Читачеві. За кожною публікацією цього номера стоять реальні справи: кримінальні провадження, сімейні спори, позови про відшкодування моральної шкоди, перевірки із застосуванням поліграфа. Анотація допоможе швидко зорієнтуватися, а повний текст за посиланням відкриє методики, аргументи сторін і правові позиції Верховного Суду, які можуть знадобитися у вашій наступній справі. Читайте, порівнюйте з власною практикою і діліться знайденим з колегами.

1.1. ТОЧКА ЗОРУ ФАХІВЦЯ

ОСОБИСТІСТЬ ПОЛІГРАФОЛОГА В ПРАВООХОРОННИХ СТРУКТУРАХ УКРАЇНИ: СЕРБИНЕНКО ОКСАНА ЛЕОНІДІВНА[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Анотація. Довідковий матеріал рубрики «Точка зору фахівця» про українського поліграфолога Сербиненко О. Л.: секретаря громадської організації «Українська асоціація неінструментальної детекції брехні», підполковника СБУ в запасі з вищою психологічною освітою, яка навчалася в ПП «Арго-А» (2008) і в Національній академії СБУ (2012) та працювала старшим науковим консультантом-поліграфологом СБУ. Наведено перелік її виступів: бесіду в радіопрограмі «Лаборатория сознания» радіо «Вести» (18.04.2017), доповідь про психологічну й психофізіологічну діагностику для професійного відбору до силових структур на конференції «Псикон» (Київ, 2009), а також передрук публіцистичної статті Н. Іоничевої (vesti-ukr.com, 29.05.2014) про переговори з терористами й роботу на поліграфі.

Ключові слова: поліграфолог, Служба безпеки України, професійний відбір, психофізіологічна діагностика, переговори із захоплювачами заручників, неінструментальна детекція брехні, персоналії.

Першоджерело: *Ионычева Н. Психологу СБУ удалось вычислить шпиона. Вести. 2014. 29 мая.* [2] *Реферат оприлюднено в журналі 19.04.2017.*

Повний текст

1. 18 апреля 2017 года в эфире радиопрограммы "Лаборатория сознания" радио Вести в теме ***"Проверка на полиграфе"*** была проведена беседа о процедуре проведения тестирования на полиграфе в Украине с экспертом-полиграфологом Сербиненко Оксаной Леонидовной, которая рассказала о том как себя вести человеку, если ему предложили пройти полиграф.

2. Доклад Сербиненко О.Л. на тему ***"Психологическая и психофизиологическая диагностика для профессионального отбора в силовые и охранные структуры"*** в ходе Первой Всеукраинской конференции "Псикон" по психодиагностике и психотерапии (г. Киев, 2009). В докладе проанализированы основные требования к сотруднику силовой структуры, выделены индивидуально-психологические особенности, определяющие его профпригодность. Рассмотрены структурные составляющие диагностического комплекса, позволяющего прогнозировать успешность и лояльность сотрудника. Особое внимание уделено надежности данного комплекса, возможности выявлять значимые характеристики кандидата с минимизацией мотивационных искажений. Режим доступа: http://2009.psycon.ua/materials/profotbor

3. Публицистическая статья журналиста Натальи Ионычевой опубликованная 29 мая 2014 на Интернет-портале www.vesti-ukr.com на тему ***"Психологу СБУ удалось вычислить шпиона"***, в которой сообщается, как террористов убеждают отпустить заложников на примере работы психолога в Службе безопасности Украины - Режим доступа: http://vesti-ukr.com/poleznoe/semja/54081-psihologi-podelilis-sekretami-svoej-raboty-na-majdane-i-v-sbu

Текст статьи. Оксана Сербиненко работает психологом в Службе безопасности Украины. Как-то ей удалось уже на первом этапе переговоров с террористами освободить часть заложников. К слову, сам психолог СБУ в переговорах не участвует — это делают специальные люди, которых она в это время консультирует. «Это было в небольшом городе. Из мест лишения свободы сбежало двое заключенных. Железнодорожные службы были предупреждены об этом. И план побега сорвался — мужчин перехватили на вокзале. Тогда они взяли в заложники несколько десятков людей. Прежде чем отдать захваченных, террористы всегда торгуются, а работники спецслужб какую-то часть требований выполняют. Но тут я обратила внимание, что один из террористов жалуется на жизнь, и решила, что если дать ему выговориться, то можно будет о многом договориться малой кровью. И посоветовала коллегам поддержать с ним разговор в этом духе, а параллельно пытаться убеждать отпустить людей. Сработало: мужчина изливал душу, мол, и не ждет его никто, и никто о нем никогда не заботился — так слово за слово он согласился отдать нам сразу четырех заложников. Прямо на первом этапе операции, и при этом нам не пришлось ничего давать взамен. Потихоньку мы вывели женщин и детей, ну а дальше работало уже спецподразделение «Альфа».

Но обезвреживание террористов — лишь часть работы психолога СБУ. Еще есть обучение миротворцев, работа с личным составом после стрессов и на упреждение таковых, а также — отбор на службу новых сотрудников. А еще психолог СБУ должен быть эмоционально устойчив и уметь молниеносно находить ту ниточку, благодаря которой махом распутывается весь клубок. Конечно, таким требованиям обязан отвечать любой «знаток душ». Но у эсбэушного ошибки чреваты человеческими жертвами или причинением вреда стране — и наоборот.

Вот один из таких случаев. «Была украдена очень большая сумма, и мы ее искали, работая с предполагаемым вором на полиграфе (детекторе лжи. — Авт.), — вспоминает психолог. — Я задала несколько вопросов, ответы на которые дали почву для невероятных предположений. И я не ошиблась: мы искали деньги, но оказалось, что вор, который работал в органах разведки, еще и ведет подрывную деятельность против Украины».

Работа психолога СБУ практически никогда не заканчивается, а ночные вызовы — просто часть профессии. Особенно в такую горячую пору, как сейчас. Но Оксана Сербиненко говорит о своей службе с теплотой. А на вопросы вроде: «Странно, что муж вас до сих пор не бросил!» — отвечает с неизменной улыбкой: «Со мной ему тяжело, а без меня, наверное, еще хуже».

References

1. Osobystist polihrafoloha v pravookhoronnykh strukturakh Ukrainy: Serbynenko Oksana Leonidivna : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2017. Vol. 2, No. 2 (8). URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/692-lichnost-poligrafologa-v-pravookhranitelnykh-strukturakh-ukrainy-serbinenko-oksana-leonidovna (onovlena versiia vid 20.04.2017). [in Ukrainian].

2. Ionycheva N. Psikhologu SBU udalos vychislit shpiona. Vesti. 2014. 29 maya. URL: http://vesti-ukr.com/poleznoe/semja/54081-psihologi-podelilis-sekretami-svoej-raboty-na-majdane-i-v-sbu (data zvernennia: 04.11.2026). [in Russian].

1.2. ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА

ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕДОБРОЧЕСНИХ ПОЛІГРАФОЛОГІВ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬ СПЕЦІАЛЬНІ ЗНАННЯ ДЛЯ ДОПОМОГИ ЗАІНТЕРЕСОВАНИМ ОСОБАМ У ПРИХОВУВАННІ ВЧИНЕНИХ ЗЛОЧИНІВ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Назаров О. А.

Анотація. Поширення в Україні перевірок на поліграфі під час прийняття на роботу та кар'єрного просування породило попит на послуги «недоброчесних поліграфологів», які за плату тестують, навчають або консультують осіб, причетних до злочинів, щоб ті приховали цю інформацію під час офіційного обстеження. Назаров О. А. аналізує, як кваліфікувати таку діяльність за чинним кримінальним законодавством України. Автор спирається на ч. 2 ст. 28 Конституції України щодо добровільної згоди на тестування, Кримінальний кодекс України, закони «Про міліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а також на фабули кримінальних справ: засудження у США колишнього поліцейського з Оклахома-Сіті Д. Вільямса (2015 р., два роки позбавлення волі) і поліграфолога Ч. Діксона (вісім місяців), вирок Пролетарського районного суду м. Донецька 2012 р. щодо оперуповноваженого-поліграфолога, який під час позаслужбової перевірки в банку застосував насильство, та припинення Національною поліцією України в грудні 2016 р. мережі вербування наркокур'єрів до росії, де поліграфолог перевіряв кандидатів. Виокремлено чотири напрями протиправної діяльності: перевірки членів організованих злочинних груп, приватні тренування з протидії, пробні тестування з порадами щодо приховування інформації, допомога у складанні скарг для оспорювання результатів тестування. На думку автора, навчити звичайну людину протидіяти всім поліграфологічним методикам неможливо, тож така «послуга» ближча до шахрайства. Показано, що поліграфолог, на відміну від адвоката, не має імунітету щодо нерозголошення відомостей про клієнтів і може відповідати за ст. 384 і 385 КК України. Розмежовано пособництво (ч. 5 ст. 27 КК України), коли допомогу обіцяно заздалегідь, і причетність до злочину: заздалегідь не обіцяне приховування тяжких та особливо тяжких злочинів (ст. 396), сприяння учасникам злочинної організації (ст. 256), а також випадки за ст. 149, 254, 260, 447. Неповідомлення про злочин, відомий поліграфологу з побуту, кримінально не карається, якщо він не є працівником правоохоронного органу. Матеріал корисний слідчим, прокурорам, суддям і поліграфологам для правової кваліфікації дій фахівців, які використовують спеціальні знання на шкоду правосуддю.

Ключові слова: недоброчесний поліграфолог, перевірка на поліграфі, протидія поліграфу, кримінальна відповідальність, пособництво, причетність до злочину, приховування злочину, завідомо неправдиві показання, доброчесність поліграфолога, Кримінальний кодекс України.

Holding Dishonest Polygraph Examiners Liable for Using Special Knowledge to Help Interested Persons Conceal Committed Crimes

Nazarov O. A.

Abstract. The growing use of polygraph screening in Ukrainian recruitment and promotion procedures has created demand for countermeasure services offered by dishonest examiners, who for a fee test, train or advise people involved in crimes so that they can conceal this information during an official examination. Nazarov O. A. examines how such conduct can be qualified under current Ukrainian criminal law. The analysis draws on Article 28 of the Constitution of Ukraine on voluntary consent, the Criminal Code of Ukraine, the laws on the militia, on operational and investigative activity and on the bar, and on case narratives: the US convictions of former Oklahoma City police officer D. Williams (two years' imprisonment, 2015) and polygraph examiner C. Dixon (eight months), a 2012 judgment of the Proletarskyi District Court of Donetsk against a militia criminal investigation officer and polygraph examiner who used violence during an unofficial bank inquiry, and the dismantling by the National Police of Ukraine in December 2016 of a network recruiting drug couriers for russia that used a polygraph examiner to vet candidates. Four forms of unlawful activity are identified, from screening members of organised criminal groups to drafting complaints that contest test results. The author argues that an ordinary person cannot be taught to defeat all polygraph techniques, so such services resemble fraud. Unlike lawyers, examiners have no privilege regarding client information and may be liable for false testimony or refusal to testify (Articles 384 and 385). Aiding and abetting under Article 27(5), when help was promised in advance, is distinguished from unpromised concealment of grave crimes (Article 396) and assistance to criminal organisations (Article 256). The findings help investigators, prosecutors and judges qualify the misuse of special knowledge.

Keywords: dishonest polygraph examiner, polygraph screening, polygraph countermeasures, criminal liability, aiding and abetting, concealment of a crime, false testimony, examiner integrity, Criminal Code of Ukraine.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 13.03.2017.*

Повний текст

Текст статьи. Негативные социальные процессы, которые происходят в украинском государстве, заставляют предъявлять особые требования к трудовым ресурсам, в которых периодически возникает потребность как со стороны правоохранительных органов страны, так и со стороны частных, государственных предприятий, учреждений, организаций, заинтересованных в охране своих коммерческих, банковских, государственных тайн, эксплуатации опасных производств, особенно важных или режимных объектов. Понятно, что нарушение нормального функционирования на указанных объектах может создавать угрозу как национальной безопасности, так и благополучию предприятий разных форм собственности.

Проверка персонала на возможную причастность к криминальной среде требует применения разных эффективных путей отбора и предварительного изучения кадров с целью предупреждения возникновения нарушений дисциплины, чрезвычайных событий и совершения преступлений. Усиление контроля менеджмента над сотрудниками и кандидатами по трудоустройству сверхсовременное требование настоящего времени и помощь правоохранительным органам в привлечении к ответственности (административной, уголовной и т.п.) лиц, которым ее удалось избежать по разным причинам.

В последнее время в Украине все шире находит свое применение тестирования с использованием полиграфа как один из действенных вариантов выявления скрываемой

криминальной информации, которая имеет значение для работодателя и позволяет сформировать необходимую оценку относительно способности кандидата эффективно выполнять возложенные на него профессиональные обязанности в будущем. Работодатель, который использует в своей работе периодические или систематические проверки на полиграфе, законодательство Украины не нарушает, поскольку согласно части 2 статьи 28 Конституции Украины предложение сотруднику или кандидату на работу «пройти полиграф» является полностью законным, если гражданин дает на это свое добровольное согласие.

Рынок услуг по проведению тестирований с использованием полиграфа в Украине с каждым годом неуклонно растет, что подтверждается количеством образованных полиграфологических профессиональных общественных организаций в стране в период с 2014 по 2016 года. Фактически каждый год, начиная с 2014 года в Украине регистрируется новое профессиональное объединение полиграфологов: в 2014 году – «Коллегия полиграфологов Украины», в 2015 – «Всеукраинская ассоциация полиграфологов», в 2016 – «Национальная ассоциация полиграфологов Украины», последняя организация практически свою деятельность пока не проводит, являясь формальной. Общее количеством зарегистрировавшихся специалистов в указанных организациях составляет больше 200 [6, 7].

В связи с чем, само наличие при трудоустройстве или карьерном росте условия прохождения тестирования на полиграфе может порождать у некоторых полиграфологов, вернее сказать «недоброчестных полиграфологов» - желание заработать на людях, которые были причастны в прошлом к совершению преступлений, но желают это скрыть, несмотря на предоставленное добровольное согласие на прохождение проверки на полиграфе. Указанное делает актуальным в Украине вопрос правовой оценки деятельности таких недоброчестных полиграфологов, которые проводят тестирование, обучение или консультирование граждан для формирования у них так называемого «навыка противодействия тестированию на полиграфе» с целью сокрытия совершенных ими преступлений. Примененное выражение «так называемого» не случайно, поскольку на самом деле данная деятельность недоброчестного полиграфолога более похожая на мошенничество, ввиду того, что научить противодействовать по всем полиграфологическим тестам, методикам обычного человека не возможно. Сформированная мотивация в виде имеющейся психологической установки на сокрытие уголовной, негативной информации и мнемические функции психики у исследуемого лица все равно будут указывать на то, что человек или имеет опыт противодействия или применяет определенные приемы, которые влияют на его психическое состояние и создают препятствие полиграфологу, который проводит официальную проверку, провести качественно тестирование.

Кроме того, в мире, в том числе и в Украине, со стороны правоохранительных органов уже существует практика довольно жесткой правовой оценки в виде уголовного преследования недоброчестных специалистов в области детекции лжи. Так, основными причинами или основаниями для привлечения к уголовной ответственности недоброчестных полиграфологов в настоящее время являются: 1) содействие ими дачи сознательно не правдивых показаний свидетелями, потерпевшими в рамках досудебного, судебного следствия, 2) предоставление помощи служебным, должностным лицам или различным категориям преступников в сокрытии совершенных уголовных преступлений или содействие в их не выявлении со стороны правоохранительных органов путем проведения тестирований, тренировок, консультаций относительно противодействия исследованию на полиграфе, 3) насильственное проведение тестирования на полиграфе граждан в интересах третьих лиц (должностных лиц, преступников и т.д.) без предупреждения гражданина о возможности отказаться от прохождения тестирования на полиграфе.

Фабулы уголовных дел. В 2015 году в США бывший сотрудник полиции города Оклахома-Сити 67 летний Дуглас Уильямс был осужден до двух лет лишения свободы за консультирования (обучение) федеральных агентов, которые работали под прикрытием, скрыть совершенные ими преступления. Согласно материалам уголовного дела, агенты обратились к Уильямсу с просьбой провести тренировочные занятия по обучению приемам противодействия обследованию на полиграфе с целью в будущему уклониться от информирования своего непосредственного руководства о содеянных противоправных действиях. После получения оплаты за обучение со стороны «учеников», Уильямс начал проводить занятие, что и было задокументировано федеральными правоохранительными органами. Федеральным судом Уильямс был признан виновным и осужден по статье предоставления помощи свидетелям в фальсификации показаний. По версии гособвинения, Уильямс преступил закон, когда его клиентами стали федеральные агенты, работающие под прикрытием. Один из них выдавал себя за бывшего тюремщика, который якобы занимался сексом с 14-летней задержанной и снабжал арестованных наркотиками. Он просил научить его скрывать информацию о своей судимости, чтобы пройти тестирование на полиграфе и получить ответственную работу в пограничной службе. А другой агент говорил, будто он, являясь сотрудником спецслужб, замешан в контрабанде

наркотиков на территорию США и ему грозит прокурорская проверка. После задержания Уильямс сначала отрицал вину, но в мае 2015 года сознался в нескольких случаях мошенничества и попытке изменить свидетельские показания.

Немного раньше, в 2012 году, федеральным судом штата Индиана (США) полиграфолог Чад Диксон был осужден на восемь месяцев лишения свободы за обучения приемам противодействия тестированию на полиграфе лиц, которые совершили сексуальные преступления, а также федеральных агентов правоохранительных органов, которые стремились избежать наказания за допущенные нарушения, чтобы иметь возможность продолжить служебную карьеру. Согласно материалам уголовного дела, Ч.Диксон проводил обучение с детальным отрабатыванием прошлого лиц, которые обратились к нему, понимая, что обученные им люди будут использовать усвоенные знания и навыки в преступных целях. Обвинение требовало для Диксона два года тюрьмы. «По сути Диксон решил заработать, обучая других убедительно лгать и совершать преступления», - заявил помощник прокурора. Диксон написал, что сожалеет о случившимся. По его словам, целью обучения был своеобразный научный эксперимент — попытка выявить ненадёжность полиграфа, имеющего в США столь широко распространение. Между тем федеральный судья Лайам О'Грейди заявил, что грань между психологическим тренингом и преднамеренным обманом правительства в данном случае оказалась очень хрупкой. «Этот приговор должен предостеречь от подобной практики других», - подчеркнул судья, отправив обвиняемого на 8 месяцев в исправительное учреждение. Диксон был арестован в ходе операции, когда двое агентов, представившись наркокурьером и полицейским-педофилом, попросили у специалиста помощи в прохождении тестов на детекторе лжи [2, 4].

В Украине, в августе 2012 года приговором Пролетарского районного суда г. Донецка, оперуполномоченный (полиграфолог) управления уголовного розыска ГУМВД Украи-

ны в Донецкой области 46 – летний подполковник милиции Александр Товпыга был приговорен к 5 годам лишения свободы за совершение преступления, предусмотренного частью 2 статьи 365 (превышение власти или служебных полномочий, если оно сопровождалось насилием), части 2 статьи 127 (пытки, совершенные по предварительному сговору группой лиц) УК Украины связанного с применением полиграфа и нарушением прав человека. Согласно материалов досудебного следствия, которое проводила прокуратура Пролетарского района г. Донецка, было установлено, что оперуполномоченный (полиграфолог) А. Товпыга по просьбе своего знакомого - начальника отдела службы банковской безопасности, находясь вне службы, имея подготовку полиграфолога и полиграф, прибыл в одно из отделений банка Донецка, где была совершена кража 46 тысяч гривен и 1 тысячи российских рублей (обнаруженная недостача) для проведения опроса с использованием полиграфа служащих финучреждения. По словам прокурора Пролетарского района г. Донецка Леонида Волика, «пострадавших (кассира и начальника отделения) против их воли удерживали в помещении банка с 22.00 до 4:00 утра тестируя на полиграфе и заставляя признаться в краже. Однако ни кассир, ни заведующая не были предупреждены о том, что по закону они могли отказаться от тестирования. Так же на голову кассиру надевали полиэтиленовый пакет, ограничивая доступ кислорода, и наносили удары кулаками по голове и туловищу. По мнению осужденных сотрудницы финучреждения писали вечером объяснения для составления акта, подтверждающего отсутствие денег в сейфе, который в последующем передали в милицию для возбуждения уголовного дела по факту кражи, тестирование на полиграфе проводилось в рамках личной инициативы и выглядело как «служебное разбирательство». Со слов А. Товпыги тестирование кассирши на «полиграфе» он проводил, «это не противозаконно — прибор (прим. - полиграф) спецсредством не является. Я сначала хотел протестировать всех четырех сотрудниц финучреждения, работавших в тот день, но на это не хватило времени. Детектор лжи практически всегда задает следствию правильное направление и подсказывает определенные «зацепки». Академик Варламов, у которого я учился, говорил: «Можно обмануть оператора — эмоциями, действиями, но нельзя обмануть «полиграф». Однако, согласно решения суда, Товпыга являясь в соответствии с Законом Украины «О милиции» работником милиции, должностным лицом и представителем власти, в нарушение требований статей 5, 10, 12 Закона Украины «О милиции», согласно которых милиция исполняет свои задачи непредвзято в точном соответствие с законом, имеет право применять средства физического воздействия, специальный средства и огнестрельное оружие лишь в случаях и порядке, предусмотренных этим Законом. Кроме этого, милиция обязана выявлять, предупреждать, прекращать и раскрывать преступления, применять с этой целью оперативно-розыскные и профилактические мероприятия, предусмотренные действующим законодательством, принимать и регистрировать заявления и сообщения о преступлениях, своевременно принимать по ним решения. Согласно статей 4, 9 Закона Украины «Об оперативно-розыскной деятельности» и должностной Инструкции оперуполномоченного отдела раскрытия преступления против личности, даже во время оперативно-розыскных мероприятий не допускается нарушение прав и свобод человека, а сама оперативно-розыскная деятельность основывается на принципах законности, соблюдения прав и свобод человека. По мнению суда, А Товпыга своими умышленными, противоправными действиями, совершил превышение власти, то есть умышленное совершение должностным лицом действий, которые явно выходят за пределы предостав-

ленных ему прав и полномочий, что причинило существенный вред охраняемым законом правам и интересам отдельных граждан, а так же государственным интересам и привело к психологическому и физическому насилию и подрыву авторитета и престижа органов государственной власти [8].

Следует обратить внимание, что в полиграфологической научно-методической литературе постоянно отводится особое внимание изучению и описанию приемов противодействия со стороны обследуемых, а также усовершенствованию процедуры проведения исследований с использованием полиграфа с целью установления наличия психологической установки на сокрытие криминальной информации и соблюдении прав человека, недопустимости унижения чести и достоинства обследуемого лица. Данная деятельность является естественной практикой среди полиграфологов и позволяет повысить как эффективность выполняемой работы по выявлению способов или приемов противодействия тестированию, так и установить скрываемую информацию во время проверки [1].

В Украине, с юридической точки зрения, возможными направлениями противоправной деятельности недоброчестных полиграфологов, которые проводят консультирование (тестирование) или обучение якобы приемам противодействия исследованию на полиграфе до прохождения гражданами официального тестирования являются:

1) проведение разовых, периодических или систематических проверок членов организованных преступных групп с целью демонстрации возможностей полиграфа и обстоятельств, которые могут быть с его помощью установлены, а также по запросам заинтересованных лиц без соблюдения прав тестируемых и предупреждения о наличии у них права отказаться от проверки. Данная работа, вероятно, может организовываться преступниками для заблаговременного планирования своих действий и формирования защитной позиции на стадии досудебного или судебного следствия, а также профилактического установления допущенных нарушений групповых норм членами криминального сообщества или незаконного сбора информации о тестируемых лицах;

2) частная тренировка отдельной категории преступников или лиц, причастных к совершению уголовных преступлений приемам противодействия с целью сокрытия данной информации во время официальной их проверки по причине занятия ими определенных должностей, пребывания на учете и т.д.;

3) пробные тестирования (консультирование) граждан без проведения тренировок для заблаговременного определения степени их причастности к преступной деятельности с целью предоставления обратившимся гражданам рекомендаций относительно возможных способов сокрытия информации. Под данный случай подпадают граждане, которые совершили ранее преступления, но решают проверить возможность их обнаружения или сокрытия в силу веры в свои паранормальные, умственные, физические способности, гадание, колдовство и т.д. перед прохождением официальной проверки на полиграфе по месту требования;

4) разовые консультации граждан путем помощи в составлении текстов жалоб, возражений о непризнании в качестве источника информации, доказательства, результатов проведенного тестирования на полиграфе для избегания гражданами ответственности.

Действующее уголовное законодательства в Украине [3], позволяет привлечь к ответственности недоброчестного полиграфолога, который проводит консультирование (тестирование), тренировки по противодействию обследованию на полиграфе или незаконному сбору информации в случаях:

1) если полиграфолог в рамках уголовного производства будет допрошен как свидетель и на вопрос о фактах своей недоброчестной деятельности направленной на пособничество в не выявлении лиц причастных к совершенным преступлениям даст сознательно не правдивые показания, в том числе в отношении обученных им лиц, которые раньше совершали действия криминального характера. Согласно части 1 статьи 384 Уголовного кодекса Украины заведомо не правдивые показания свидетеля во время проведения досудебного, судебного расследования наказываются исправительными роботами на срок до двух лет или арестом на срок до шести месяцев, или ограничением воли на срок до двух лет. Под юридическим термином «показания» понимаются сведения о фактах, которые подлежат установлению в уголовном производстве или гражданском деле и имеют важное значение для правильного решения дела. Не правдивыми являются показания, в которых полностью или частично искажены факты, которые имеют значение для правильного решения дела. Заведомо не правдивые показания образовывают состав этого преступления, если они даны уполномоченному лицу, в установленном законом порядке и надлежащим образом процессуально оформлены. Преступление считается законченным с момента совершения указанных действий. Дающий не правдивые показания, недоброчестный полиграфолог как специалист не имеет согласно украинского законодательства правового иммунитета относительно законного неразглашения информации, связанной с обученными или протестированными им лицами, как например адвокат. Согласно части 1 статьи 22 Закона Украины «Об адвокатурах и адвокатской деятельности» адвокатской тайной является любая информация, которая стала известная адвокату, помощнику адвоката, стажеру адвоката, лицу, которое находится в трудовых отношениях с адвокатом, о клиенте, а также вопросы, по которым клиент (лицо, которому отказано в заключении договора о предоставлении правовой помощи в предусмотренных этим Законом оснований) обращался к адвокату, а так же содержание советов, консультаций, разъяснений адвоката, составленные им документы, информация, которая хранится на электронных носителях, и другие документы и сведения, полученные адвокатом во время осуществления адвокатской деятельности. По этой же причине законодатель запрещает адвокатам заниматься судебно-экспертной деятельностью. Так, согласно статьи 7 Закона Украины «Об адвокатурах и адвокатской деятельности» судебно-экспертная деятельность не несовместима с деятельностью адвоката. В случае возникновения обстоятельств несовместимости, установленных частью первой этой статьи, адвокат в трехдневный срок со дня возникновения таких обстоятельств подает в совет адвокатов региона по адресу своего рабочего места заявление об прекращении адвокатской деятельности.

Кроме этого, следует помнить об уголовной ответственности за отказ недоброчестного полиграфолога как свидетеля от дачи показаний в суде или во время проведения досудебного следствия согласно части 1 статьи 385 УК Украины, которое наказываются штрафом от пятидесяти до трехсот необлагаемых минимумов доходов граждан или арестом на срок до шести месяцев. Не подлежит уголовной ответственности полиграфолог

(свидетель) за отказ давать показания при производстве досудебного следствия или в суде в отношении себя, а также членов своей семьи или близких родственников, круг которых определяется законом. Объектом преступления является правосудие в части обеспечения процессуального порядка получения доказательств в уголовном производстве. Отказ свидетеля предусматривает открытое проявление им нежелания давать показания. Формы отказа могут быть разными - устная, письменная и др. Преступление считается оконченным с момента доведения своего отказа до сведения суда, органов досудебного следствия.

2) если недоброчестный полиграфолог будет использовать специальные знания для предоставления помощи лицам, которые совершили преступления. Указанная деятельность, может быть одной из форм причастности к преступлению, поскольку тянет за собой ответственность в специально предусмотренных уголовным кодексом Украины случаях. Или может выступать как пособничество преступлению, если помощь недоброчестного полиграфолога была заранее обещанная преступнику и воспринимается им как устранения препятствий быть не разоблаченным во время прохождения тестирования на полиграфе в государственном учреждении, частном предприятии, например, если обучение навыкам противодействия полиграфу должно помочь коррупционеру избежать увольнения с должности по отрицательным мотивам во время прохождения периодических проверок.

Кроме того, содействие преступлению может выражаться в предоставлении полиграфологом помощи в создании благоприятных условий для преступной деятельности. По своему смыслу это действия, аналогичные тем, которые выполняет пособник преступления, предоставляя советы, указания, технические средства, устраняя препятствия. Отличие между содействием, которое является соучастием в преступлении в виде пособничества и содействием, которое выступает как причастность, состоит в моменте осуществления такого содействия и, соответственно, его влияния на совершение преступления. Так, содействие, которое предоставляется недоброчестным полиграфологом в начале совершения преступления или в ходе его выполнения, в виде обещания провести необходимые проверки кандидатов в члены преступной группы или непосредственно тренировка преступников, их консультирование по вопросам противодействия представляет собой пособничество. Оно находится в причинной связи с поведением других соучастников - если бы не было соответствующего содействия недоброчестного полиграфолога (проведение проверок на полиграфе, обучение, консультирование навыкам противодействия), то преступление могло бы быть не совершено в следствие разных причин, в том числе боязнью быть разоблаченным. Содействие преступлению в виде пособничества квалифицируется по части 5 статьи 27 УК Украины и соответствующей статьи Особой части УК Украины, что предусматривает преступление, в осуществлении которого полиграфологом предоставляется помощь.

Приведем пример. В декабре 2016 года Национальной полицией Украины была прекращена деятельность уголовной сети по вербовки наркокурьеров в российскую федерацию [5]. Эта сеть функционировала почти год. В полицию обратились несколько граждан с заявлениями о том, что их родных и близких обманным путем завербовали для противоправной деятельности в россии. Задержано было четверо организаторов преступного «бизнеса», один из них – иностранец. В налаженной схеме снабжения потенциальными жертвами в россию работала целая команда, в которую входил так же полиграфолог. Было открыто 13 уголовных производств по статье 149 (Торговля людьми или другое незаконное соглашение относительно человека) Уголовного кодекса Украины. Целью преступной группы была вербовка молодых людей возрастом от 20 до 30 лет. Кандидаты на роль курьеров не должны были иметь судимостей и опыта сотрудничества с правоохранительными органами. Задачей полиграфолога было проведение проверок для предупреждения возникновения указанных рисков. После приезда в россию граждане Украины работали наркокурьерам, а в случае их отказа – их задерживала российская полиция.

Таким образом, причастностью недоброчестного полиграфолога является его содействие преступникам, которое предоставляется не только тогда, когда преступление уже начато, но и тогда, когда он длится или закончено. Такое содействие направлено на продолжение, развитие или обеспечение преступной деятельности, осуществляемой и без полиграфолога. Содействие в виде причастности влечет ответственность в случаях, специально предусмотренных в определенных статьях Особой части УК Украины. Такие случаи могут касаться таких статей Уголовного кодекса Украины как: 1) содействия организованной преступной деятельности - преступной организации (статья 256), 2) незаконным военизированным или вооруженным формированиям (часть 3 статьи 260) или отдельных видов преступлений – 3) террористического акта (статья 254), 4) наемничество (статья 447), 5) торговля людьми или другое незаконное соглашение относительно человека (статьей 149) и др.

Видами причастности недоброчестного полиграфолога к самой преступной деятельности в следствие проведения им проверок на полиграфе или тренировочных тестирований лиц, которые совершили преступление является потворство преступлению и сокрытие преступления как активная деятельность недоброчестного полиграфолога по сокрытию преступника или преступников, средств и орудий совершения преступления, его следов или предметов, добытых преступным путем. Причем речь идет только о заранее не обещанном сокрытии, то есть о сокрытии, не обещанном до окончания (завершения) преступления. Это, например, случай, когда к полиграфологу пришел лицо совершившее насильственное преступление или коррупционер и рассказав о уголовных опасениях попросил помочь пройти проверку на полиграфе, чтобы не была установленная его причастность к содеянному или проверка необходимых преступнику лиц (возможных подельников, членов преступной группы, вовлекаемых в преступную деятельность граждан) для осуществления преступного замысла и деятельности. Если недоброчестный полиграфолог согласился провести соответствующую работу и начал ее выполнять, то в данном случае, перед нами заранее не обещанное сокрытие как преступника, так и следов преступления. Такой недоброчестный полиграфолог несет ответственность по статье 396 УК Украины. Эта статья устанавливает ответственность за заранее не обещанное сокрытие только по тяжким или особо тяжким преступлениям.

Также необходимо помнить, что в статье 256 УК Украины предусмотрена уголовная ответственность за заранее не обещанное содействие участникам преступной организации или сокрытие их преступной деятельности. Согласно уголовному кодексу Украины за заранее не обещанное содействие участникам преступной организации и сокрытие их преступной деятельности путем предоставления, например, полиграфологом, информации, документов, полиграфа как технического оборудования, а также за заранее не обещанное осуществление других действий по созданию условий, которые способствует их преступной деятельности, недоброчестный полиграфолог подлежит наказанию в виде лишения свободы на срок до пяти лет. Наказание усиливается от пяты до десяти лет лишением свободы с лишением права заниматься определенной деятельностью на срок до трех лет, если такие действия, совершены должностным лицом. Если же такое сокрытие было полиграфологом обещано в начале или в процессе совершения преступления, а не после его завершения, такое сокрытие, рассматривается как соучастие в преступлении в виде пособничества.

Кстати говоря, все изложенное не касается недонесения недоброчестным полиграфологом или не сообщение им в правоохранительные органы о преступлениях или их совершении, о которых он узнал в быту, во время обычного общения со своими знакомыми, друзьями и т.п. Необходимо различать, что в отличие от сокрытия, недонесение как бездеятельность недоброчестного полиграфолога, без фактического проведения им определенной профессиональной работы с заказчиком полиграфологической услуги под действие статей УК Украины не подпадает. Однако, бездеятельность недоброчестного полиграфолога как работника правоохранительного органа, которому стали известные факты совершения или подготовки к преступлению подлежит ответственности за не совершение соответствующих действий по прекращению преступной деятельности или не уведомление о ней. Такие действия недоброчестного полиграфолога квалифицируются по статьям уголовного кодекса Украины о преступлениях в сфере служебной деятель-

ности, когда на должностное лицо возлагается соответствующая специальная обязанность со стороны государства. Причем эта обязанность должен вытекать из закона, ведомственных приказов, должности, процессуального статуса и т.п.

Выводы. Украинское законодательство, дает возможность дать правовую оценку сокрытию и потворству как осознанным действиям недоброчестного полиграфолога лицам, которые причастны к совершению уголовных преступлений, административных нарушений. Если консультирование (тестирование), тренировочные занятия по развитию навыков противодействия проверки на полиграфе в виде конкретных действий были заранее обещаны лицу, ответственность может возникнуть за пособничество в преступлении. В случае, если такое обещание полиграфологом было дано после окончания преступления, наказание наступает за причастность или самостоятельное преступление в случаях, предусмотренных соответствующими статьями УК Украины. Современная жизнь свидетельствует, что полиграф воспринимается отличным сдерживающим барьером для неблагонадежного персонала, а привлечение к ответственности полиграфологов с низкими моральными качествами, которые нарушают закон является актуальным вопросом настоящего времени.

Литература:

1. Варламов В.А. Варламов Г.В. Противодействие полиграфу и пути их нейтрализации. - М.: ПЕР СЭ-Пресс, 2005. — 192 с.

2. Знания о том, как обмануть полиграф, стоили американцу свободы [Электронный ресурс]. - Режим доступа: https://russian.rt.com/article/15088.

3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341 - III [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14.

4. Экс-полицейский сел на 2 года за обучение «преступников и чиновников» обману детектора лжи [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://cripo.com.ua/index.php?sect_id=10&aid=200525.

5. Поліція припинила діяльність мережі з вербування наркокур'єрів до рф (інфографіка, фото, відео) [Электронный ресурс]. - Режим доступу: https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/2066311

6. Реестр членов Всеукраинской ассоциации полиграфологов [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://polygraph.ua/edinuj-reestr-poligrafologov

7. Реестр полиграфологов Коллегии полиграфологов Украины [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://kp-ua.com/reestr-poligrafologov

8. Использование полиграфа вне закона может тянуть за собой уголовную ответственность [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://expert-nazarov.com/all-news/170-ispolzovanie-poligrafa-vne-zakona-mozhet-tyanut-za-soboj-ugolovnuyu-otvestvennost

Опубликовано 13.03.2017

References

1. Nazarov O. A. Osoblyvosti prytiahnennia do vidpovidalnosti nedobrochesnykh polihrafolohiv, yaki vykorystovuiut spetsialni znannia dlia dopomohy zainteresovanym osobam u prykhovuvanni vchynenykh zlochyniv [Holding Dishonest Polygraph Examiners Liable for Using Special Knowledge to Help Interested Persons Conceal Committed Crimes]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2017. Vol. 2, No. 2 (8). URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/687-osobennosti-privlecheniya-k-otvetstvennosti-nedobrochestnykh-poligrafologov-kotorye-ispolzuyut-spetsialnye-znaniya-dlya-pomoshchi-zainteresovannym-litsam-v-sokrytii-sovershennykh-prestuplenij (onovlena versiia vid 11.11.2023). [in Ukrainian].

1.3. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА СПІВРОБІТНИЦТВО

ОСОБИСТІСТЬ ПРОФЕСІОНАЛА В НЕІНСТРУМЕНТАЛЬНІЙ ДЕТЕКЦІЇ БРЕХНІ В УКРАЇНІ: ПОТЄРЯХІН ОЛЕКСАНДР ЛЕОНІДОВИЧ[1]

(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)

Анотація. Персоналія з циклу «Особистість професіонала в неінструментальній детекції брехні в Україні» знайомить читачів з Олександром Леонідовичем Потєряхіним (нар. 13 вересня 1960 р.), українським психологом, полковником СБУ у відставці, президентом Української асоціації неінструментальної детекції брехні, організаційним психологом, коучем-консультантом, бізнес-тренером і фахівцем з економічної психології, ведучим програми «Лабораторія свідомості» на радіо «Вести» та тренером школи успішних юристів «Exemplum». Редакція відзначає понад 15 років його викладацької й тренерської роботи, за які проведено близько 550 семінарів і тренінгів, зокрема за сприяння Міжнародного інституту бізнесу, Української економічної студії, Української школи бізнесу та Української асоціації якості. Наукові інтереси О. Л. Потєряхіна охоплюють організаційну та економічну психологію, психологію ділового спілкування й обману. Серед його праць названо книжки «Психология управления. Основы межличностного общения» (1999) і «Психология слухов» (2000), навчальні посібники для Національної академії СБУ, підготовлені разом з І. М. Мостовою (2000, 2001), посібник «Психологія управлінського спілкування» (2001), а також публікації 2006 року про умовчання як форму обману в діловому спілкуванні, поняття обману та етичні засади його використання в професійному спілкуванні оперативних співробітників правоохоронних органів. Згадано понад 80 статей у журналах «Персонал», «Отдел кадров», «Журнал практикующего психолога», «Бизнес и безопасность» та інших, а також перелік текстів з його сайту «Лабораторія інформаційно-психологічних технологій» про лояльність і мотивацію персоналу, чутки, довіру в організації, інформаційно-психологічний вплив, протидію маніпуляції, емоційний інтелект і метапрограми. Описано досвід роботи в Національній академії державного управління при Президентові України, Міжрегіональній академії управління персоналом, Київській школі PR, Інституті економіки і права «Крок» та інших закладах, теми авторських тренінгів (від відбору кадрів і переговорів до виявлення обману в діловому спілкуванні та організаційних чуток) і корпоративних клієнтів. Окремо подано бібліографічний опис і анотацію науково-популярного посібника «Опорные конспекты лекций о жизни, имидже, мотивации, психологии человека и коммуникации между людьми» (Київ, 2017, 263 с.; видавець Назаров О. А.), оприлюдненого за інформаційної та технічної підтримки редакційної колегії журналу. Матеріал дає психологам, поліграфологам і фахівцям служб безпеки орієнтир у працях і практичному досвіді одного з представників неінструментальної діагностики обману в Україні.

Ключові слова: Потєряхін Олександр Леонідович, неінструментальна детекція брехні, психологія обману, організаційна психологія, економічна психологія, психологія ділового спілкування, психологія чуток, лояльність персоналу, бізнес-тренінги, персоналії.

A Professional's Personality in Non-Instrumental Lie Detection in Ukraine: Oleksandr Leonidovych Potieriakhin

Abstract. This profile, part of the journal's series on professionals in non-instrumental lie detection in Ukraine, presents Oleksandr Leonidovych Potieriakhin (born 13 September 1960), a Ukrainian psychologist, retired colonel of the Security Service of Ukraine, president of the Ukrainian Association of Non-Instrumental Lie Detection, organisational psychologist, coach, business trainer and specialist in economic psychology, who has hosted the programme "Laboratory of Consciousness" on Radio Vesti and trains lawyers at the Exemplum school. Over more than fifteen years of teaching he has conducted about 550 seminars and training sessions. His research covers organisational and economic psychology, business communication and the psychology of deception. The profile lists his books on management psychology (1999) and the psychology of rumours (2000), manuals prepared with I. M. Mostova for the National Academy of the Security Service of Ukraine (2000, 2001), a manual on managerial communication (2001) and 2006 papers on reticence as a form of deception in business communication, on the concept of deception and on the ethics of using deception in the professional communication of law enforcement officers. More than 80 articles in HR, management and business security journals are mentioned, along with online texts on staff loyalty, motivation, rumours, organisational trust, psychological influence, resistance to manipulation and emotional intelligence. His teaching at the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, the Kyiv School of PR, the KROK Institute and elsewhere, his training topics, including detection of deception in business communication, and corporate clients are outlined. The bibliographic record and summary of his popular science lecture notes on life, image, motivation, human psychology and communication (Kyiv, 2017, 263 pp.), released with the support of the journal's editorial board, complete the profile.

Keywords: Oleksandr Potieriakhin, non-instrumental lie detection, psychology of deception, organisational psychology, economic psychology, business communication, psychology of rumours, staff loyalty, training, biographical profile.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 01.05.2017.*

Повний текст

Осуществляет научные исследования психологических проблем в области организационной и экономической психологии, результаты которых опубликованы в работах:

1. Потеряхин А.Л. Психология управления. Основы межличностного общения. - К.: ВИРА-Р, 1999.-384 с.

2. Потеряхин А.Л. Психология слухов (Научно-практическое пособие). - Черновцы, 2000. - 68 с.

3. Мостова І.М., Потєряхін О.Л. Організаційні та психологічні основи соціально-психологічного тренінгу: Навч. посібн.- К.: НА СБУ, 2000. - 26 с.

4. Мостова І.М., Потєряхін О.Л. Уміння слухати співрозмовника у процесі професійного спілкування: Навч.-метод. посібн.- К.: Вид-во НА СБУ, 2001. - 36 с.

5. Потєряхін О.Л. Психологія управлінського спілкування: Навчальний посібник. - К.: Алефа, 2001.- 98 с.

6. Потеряхин А.Л.Умолчание, как форма обмана в деловом общении / Справочник кадровика, №10/2006. - С.90-92.

7. Потеряхин А.Л.Этические основы использования обмана в профессиональном общении оперативных сотрудников правоохранительных органов // Актуальні проблеми юридичної психології: Тези доповідей Всеукраїнської наук. - практ. конф. (Київ, 29 - 30 вересня 2006 р.)/ Ред. кол. Є.М. Мойсеєв, В.М. Дзюба, О.М. Джужа та ін.. - К. Київський нац. ун-т. внутр. справ, 2006. - 360 с.

8. Потеряхин А.Л. Понятие обмана в деловом общении / Бизнес и безопасность № 1/2006 (51). - С. 115 - 117.

Более 80 научных и научно-практических статей, подготовленных Потеряхиным А.Л. посвящены вопросам психологии делового общения, организационной психологии, управления персоналом, безопасности бизнеса, психологии обмана и были опубликованы в журналах "Персонал", "Основы теории и практики управления", "Журнал практикующего психолога", "Отдел кадров", "Справочник кадровика", «Кадровик», «Бизнес и безопасность».

Библиографическое описание: Потеряхин А.Л. Опорные конспекты лекций о жизни, имидже, мотивации, психологии человека и коммуникации между людьми. - К.: Издатель Назаров О.А., 2017. - 263 с. - **Режим доступа:** https://drive.google.com/file/d/1LJy7hO6F-xz9Fav6j7ynoJjwR82vn34S/view

Также, для ознакомления предлагается электронный вариант текстов статей Потеряхина А.Л. опубликованных на Интернет-сайте "Лаборатория Информационно-психологических технологий Александра Потеряхина":

1. Наставничество, тренинг, коучинг...Что лучше? Мотивирующий потенциал цели

2. Прикладная характерология делового общения (опорный конспект к тренингу)

3. Трансактный анализ как инструмент укрепления дисциплины труд

4. Неотъемлемые права уверенной в себе личности

5. Как взаимодействовать с подростком.

6. Психологическая литература для подростков

7. Фактор справедливости в управлении персоналом

8. Лояльность персонала и «долголетие» предприятия

9. Имидж организации

10. Организационная лояльность персонала: определение понятия

11. Понятие слухов и их признаки

12. Методика оценки уровня доверия в организации Роберта Б. Шо

13. Доверие к руководству и профессиональная мотивация персонала

14. Виды лояльности персонала

15. HR на пути к сервисной экономике

16. «АВС»-формула освобождения от груза негативных эмоций

17. Эмоциональный интеллект как условие эффективности психотехнологий

18. Алгоритм цивилизованного противостояния психологическому нападению и манипуляции

19. Что делать с эмоциями в процессе общения

20. Психологические особенности массовых увольнений.

21. Опасность информационного воздействия: природа и способы защиты.

22. Використання епігенетичної концепції Е. Еріксона в процесі вивчення особистості біографічними методами.

23. Изучение и использование метапрограмм клиентов в процессе общения.

24. Введение в организацию и адаптация новых сотрудников.

25. Кому вести переговоры?

26. Справедливость как принцип мотивации персонала.

27. Некоторые приемы информационно-психологического воздействия.

28. Литература по теме информационно-психологического воздействия.

29. Самоефективність і мотивація діяльності.

30. Психологические приемы влияние на партнера по общению.

31. Взаимный обмен. Основные ошибки мотивации персонала.

32. Триединая модель мозга и эмоциональные проблемы управления.

33. Етологічний погляд на організаційне лідерство.

34. Выученная политическая беспомощность граждан Украины.

35. Прикладная политическая характерология.

36. Определение понятия «имидж» и ошибки в его использовании.

37. Дисциплина труда: два взгляда на природу человека.

38. Введение в организацию и адаптация новых сотрудников.

39. Вирус ответственности и мотивация трудовой деятельности.

40. Понятие и виды информационно-психологического воздействия.

41. Організаційна лояльність співробітників як умова збереження конфіденційної інформації.

42. Метапрограммы. Изучение и использование метапрограмм клиентов в процессе общения.

Відео: https://www.youtube.com/embed/hz-lN0FZFu8

Опыт работы Потеряхина А.Л.:

- Национальная академия государственного управления при Президенте Украины, 1996 г. кафедра управления (зав. каф. Нижник Н.Р.) – курс психологии управления.

- Межрегиональная академия управления персоналом, 1996-1998 г.г., социально-психологический департамент, институт тренинга (рук. Дружинина Е.С.) – коммуникативные тренинги, тренинги личностного роста, методические тренинги.

- Институт рыночных отношений "Центр-рынок", 1999-2000 г. (декан факультета Глухова В.С.) - курс психологии деловой коммуникации.

- Киевская школа PR, 1998 - 2002 г. (рук. Ротовский А.А.) – семинары-тренинги по манипулятивным техникам, психологии слухов.

- Украинская экономическая студия, с 1996 – тренинги профессионально важных качеств телохранителей, семинары-тренинги по психологии управления, делового общения, кадровому менеджменту.

- Киевская школа прикладных коммуникаций, 1999 г. (рук. Бугрим В.В.) - семинары по психологии рекламы, массовых информационных процессов, психологии деловой коммуникации.

- Школа общественно-политического лидерства "ПоДія", 2001-2002 г. (рук. Лебедева В.Н.) – тренинги лидерства, деловой коммуникации, психологического воздействия.

- Международный институт бизнеса, – семинары по организации системы отбора кадров, семинары-тренинги деловых переговоров, корпоративные тренинги формирования команды.

- Институт экономики и права "Крок", 2002, 2005 г. (Сингаевская И.В., Поддубная С.М.) – курс лекций по психологии высшей школы, конфликтологии, психологии делового общения.

Тематика авторских семинаров и тренингов Потеряхина А.Л. охватывает весь спектр психологических проблем деятельности современного предприятия или организации: профессионально-психологический отбор кадров, мотивация персонала, формирование профессионально-психологических умений сотрудников, организационное лидерство и управление, проектирование организации, психология маркетинга, рекламы, продаж, деятельность персонала в особых условиях, психологические аспекты обеспечения безопасности предприятия и т. п.

В качестве организаторов тренингов, семинаров, лекционных курсов Потеряхина А.Л. выступали:

- Национальная академия государственного управления при Президенте Украины.
- Межрегиональная академия управления персоналом.
- Институт рыночных отношений "Центр-рынок.
- Киевская школа PR.
- Украинская экономическая студия.
- Киевская школа прикладных коммуникаций.
- Студенческий психологический клуб "Liberti.
- Школа общественно-политического лидерства "ПоДія.
- Международный институт бизнеса.
- Украинская школа бизнеса.
- Институт экономики и права "Крок.
- Консалтинговая фирма "Бизнес-Гарант.
- Центр исследования проблем интеллекта "СИГМА".
- Консалтинговая компания "КИМО.
- Компания "LICOM CONSALING.
- Издательский дом "МедиаПро".

- Тренинговая компания «Аквилон».

Корпоративные клиенты в Украине (семинары, тренинги, консалтинговые проекты) Потеряхина А.Л.: Страховая группа «ТАС», Клуб лидеров качества, Запорожская торгово-промышленная палата, Сеть магазинов «Евростиль», ЗАО "БРВ, Компания «BEARS», Салон света «М.И.К. ШОРР», Строительная компания «Созидатель», ЗАО "Оболонь", Компания "УкрГаз-Видобування", Компания «Киевстар» и др.

Перечень тем тренингов и семинаров, которые проводит Потеряхин А.Л. для заинтересованных лиц и организаций:

Эффективная система отбора кадров

Беседа с претендентом на вакантную должность.

Соционика кадрового менеджмента.

Обучение и развитие персонала.

Современные технологии аттестации персонала.

Предотвращение и разрешение конфликтов в управлении персоналом.

Посредничество в конфликте.

Организационное лидерство.

Эмоциональный интеллект лидера.

Вирус ответственности в управлении и его преодоление.

Делегирование полномочий в управлении персоналом.

Психологические основы мотивации персонала.

Методика индивидуальной мотивации персонала.

Корпоративная культура: её элементы и способы преобразования.

Организационные изменения и развитие.

Организационные патологии, их профилактика и коррекция.

Формирование и совершенствование структуры предприятия.

Лояльность персонала как основа конкурентоспособности предприятия.

Изучение и формирование лояльности персонала.

Психологические механизмы обеспечения безопасности предприятия.

Эффективное наставничество.

Искусство и техники профессиональной коммуникации.

Психологическое воздействие в деловом общении.

Выявление обмана в деловом общении.

Психотехника деловых переговоров.

Искусство деловой презентации.

Эффективное совещание.

Техника эффективных продаж.

Работа с возражениями покупателей, клиентов и партнёров по бизнесу.

Конструктивное общение с трудным клиентом.

Технологии формирования отношений с клиентами.

Эффективный секретарь.

Технология создания команды.

Эффективная работа в команде.

Организационные слухи: профилактика, противодействие и использование.

Психологические основы предупреждения и возврата долгов.

Тайм-менеджмент (славянская школа).

Потеряхин А.Л.

Опорные конспекты лекций о жизни, имидже, мотивации, психологии человека и коммуникации между людьми

Аннотация: В опорных конспектах лекций известного украинского психолога Потеряхина Александра Леонидовича в научно-популярной форме раскрываются законы, процессы и явления психологической науки, которые проявляются в жизни каждого человека, его имидже, мотивации, психологии, а также коммуникации между людьми в повседневной деятельности. Издание предназначено для широкого круга читателей. На страницах журнала, научно-популярное пособие было опубликовано в 2017 году при информационной и технической поддержке редколлегии журнала.

References

1. Osobystist profesionala v neinstrumentalnii detektsii brekhni v Ukraini: Potieriakhin Oleksandr Leonidovych [A Professional's Personality in Non-Instrumental Lie Detection in Ukraine: Oleksandr Leonidovych Potieriakhin]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2017. Vol. 2, No. 2 (8). URL: https://expertize-journal.org.ua/beskontaktnaya-diagnostika-lzhi/717-lichnost-professionala-v-neinstrumentalnoj-detektsii-lzhi-v-ukraine-poteryakhin-aleksandr-leonidovich (onovlena versiia vid 31.05.2023). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ

29 березня відзначається Міжнародний професійний день поліграфолога (мова оригіналу — російська)[1]

31.03.2017

Службова інформація. Редакція нагадує про Міжнародний професійний день поліграфолога, що припадає на 29 березня. За дописом українського поліграфолога А. Лисенка у Facebook, дату пов'язують із тестуванням, яке американський психолог В. Марстон 29 березня 1923 р. провів під час засідання федерального суду. Журнал вітає колег зі святом. Додано також відомості про заяву Американської поліграфної асоціації щодо 100-річчя прототипу класичного поліграфа (19 квітня 2021 р.) та опис книги Марстона «Emotions of Normal People» (1928) з моделлю DISC.

Історичний факт: в Україні 2013 року припинила роботу асоціація «Міжнародна ліга поліграфологів», пропрацювавши близько 6 років (мова оригіналу — російська)[2]

22.04.2017

Короткий зміст. Редакція за даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань відтворює історію асоціації «Міжнародна ліга поліграфологів»: її зареєстровано в Києві 1 листопада 2006 р. (засновники – ПП «Арго-А» і ТОВ «СП Клен»), а 7 лютого 2013 р. ліквідовано. Наведено відомості про керівника Г. П. Устинова, протокол установчих зборів та архівні дані сайту організації, яку 2009 р. зареєстровано в США як комерційну корпорацію International League of Polygraph Examiners, Inc. Зауважено брак відомостей про її членів і діяльність в Україні.

Семінар-тренінг 27–28 травня 2017 р., м. Київ: як чути між рядків і розуміти співрозмовника краще, ніж він сам? (Прикладна психолінгвістика) (мова оригіналу — російська)[3]

26.04.2017

Короткий зміст. Редакція анонсує дводенний семінар-тренінг з прикладної психолінгвістики, який доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, полковник СБУ в запасі В. А. Шимко проводить 27–28 травня 2017 р. у Києві для фахівців системи «людина – людина»: управлінців, журналістів, детективів, психологів, профайлерів, переговорників. Програма охоплює глибинний і поверхневий синтаксис мовлення, психосемантичну класифікацію предикатів, методику реконструкції мовленнєвих лакун і сюжетологію. Додано есей тренера про «кліпову свідомість» та управлінські ризики.

Повідомлення Національної поліції України про оприлюднення проєкту наказу МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок використання комп'ютерних поліграфів у Національній поліції України» (мова оригіналу — російська)[4]

26.04.2017

Короткий зміст. Національна поліція України оприлюднила для громадського обговорення розроблений її Департаментом кадрового забезпечення у 2017 р. проєкт наказу МВС «Про затвердження Інструкції про порядок використання комп'ютерних поліграфів у Національній поліції України». Редакція наводить повний текст проєкту, пояснювальну записку та додатки. Інструкція визначає поняття поліграфа й опитування, принципи добровільності та конфіденційності, напрями опитувань (вступ на службу, атестування, службові розслідування), вимоги до приміщення, протипоказання й порядок оформлення довідки, результати якої не мають доказової сили.

Застосування комп'ютерних поліграфів при професійному кадровому відборі в підрозділи Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України[5]

27.04.2017

Короткий зміст. У 2017 р. вийшов методичний посібник О. І. Мотляха та Є. М. Коржа «Застосування комп'ютерних поліграфів при професійному кадровому відборі в підрозділи Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України» (Київ : Освіта України, 104 с.). Автори, науковці Національної академії внутрішніх справ, пропонують систему «скринінгового» відбору кадрів для МВС і поліції із застосуванням поліграфа, аналізують міжнародний і національний досвід, правові та методичні підходи до опитувань, у додатках наводять документальні приклади кадрових перевірок.

Використання поліграфа в правоохоронній діяльності: проблеми та перспективи (мова оригіналу — російська)[6]

30.04.2017

Короткий зміст. У Києві 7–8 листопада 2015 р. відбулася ІІІ Міжнародна науково-практична конференція «Використання поліграфа в правоохоронній діяльності: проблеми та перспективи». Її організували Національна академія внутрішніх справ, громадська організація «Колегія поліграфологів України», ПП «Українське бюро психофізіологічних досліджень і безпеки» та американська компанія Axciton Systems Inc. Українські науковці та їхні колеги із США, Казахстану, Білорусі, Польщі й Азербайджану обговорили теоретичні та прикладні проблеми поліграфних технологій у правоохоронній діяльності. Редакція пропонує збірник матеріалів і відеорепортаж програми «Час країни».

Методи і засоби для тестування оператора поліграфа: монографія (мова оригіналу — російська)[7]

01.05.2017

Короткий зміст. Редакція знайомить читачів із монографією «Методи і засоби для тестування оператора поліграфа» (Вінниця : ВНТУ, 2010) авторського колективу у складі С. М. Злепка, С. В. Тимчика, Р. С. Белзецького та Л. Г. Коваль, рекомендованою до друку вченою радою Вінницького національного технічного університету. Автори обґрунтовують застосування психофізіологічного тестування для визначення професійної придатності поліграфологів, пропонують психограму, програмно-технічні засоби та математичні моделі відбору кандидатів, а також ав-

томатизовану біотехнічну систему прихованого контролю стану оператора. Додано довідку про автореферат дисертації С. В. Тимчика.

References

1. 29 bereznia vidznachaietsia Mizhnarodnyi profesiinyi den polihrafoloha (mova oryhinalu — rosiiska). Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2017. 31 berez. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/690-29-marta-otmechaetsya-mezhdunarodnyj-professionalnyj-den-poligrafologa-march-29-marks-international-professional-polygraph-examiners-day (onovlena versiia vid 06.10.2021). [in Ukrainian].

2. Istorychnyi fakt: v Ukraini 2013 roku prypynyla robotu asotsiatsiia "Mizhnarodna liha polihrafolohiv", propratsiuvavshy blyzko 6 rokiv (mova oryhinalu — rosiiska). Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2017. 22 kvit. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/694-istoricheskij-fakt-v-ukraine-v-2013-godu-prekratila-rabotu-assotsiatsiya-mezhdunarodnaya-liga-poligrafologov-kotoraya-imela-stazh-deyatelnosti-okolo-12-let (onovlena versiia vid 21.10.2022). [in Ukrainian].

3. Seminar-treninh 27–28 travnia 2017 r., m. Kyiv: yak chuty mizh riadkiv i rozumity spivrozmovnyka krashche, nizh vin sam? (Prykladna psykholinhvistyka) (mova oryhinalu — rosiiska). Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2017. 26 kvit. URL: https://expertize-journal.org.ua/beskontaktnaya-diagnostika-lzhi/702-seminar-trening-27-28-maya-2017-g-kiev-kak-slyshat-mezhdu-strok-i-ponimat-sobesednika-luchshe-nego-prikladnaya-psikholingvistika (onovlena versiia vid 27.03.2020). [in Ukrainian].

4. Povidomlennia Natsionalnoi politsii Ukrainy pro opryliudnennia proiektu nakazu MVS Ukrainy "Pro zatverdzhennia Instruktsii pro poriadok vykorystannia kompiuternykh polihrafiv u Natsionalnii politsii Ukrainy" (mova oryhinalu — rosiiska). Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2017. 26 kvit. URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/703-soobshchenie-ob-obnarodovanii-proekta-prikaza-mvd-ob-utverzhdenii-instruktsii-o-poryadke-ispolzovaniya-kompyuternykh-poligrafov-v-natsionalnoj-politsii-ukrainy (onovlena versiia vid 14.06.2017). [in Ukrainian].

5. Zastosuvannia kompiuternykh polihrafiv pry profesiinomu kadrovomu vidbori v pidrozdily Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy ta Natsionalnoi politsii Ukrainy. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2017. 27 kvit. URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/706-zastosuvannya-komp-yuternikh-poligrafiv-pri-profesijnomu-kadrovomu-vidbori-v-pidrozdili-ministerstva-vnutrishnikh-sprav-ukrajini-ta-natsionalnoji-politsiji-ukrajini (onovlena versiia vid 27.04.2017). [in Ukrainian].

6. Vykorystannia polihrafa v pravookhoronnii diialnosti: problemy ta perspektyvy (mova oryhinalu — rosiiska). Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2017. 30 kvit. URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/711-ispolzovanie-poligrafa-v-pravookhranitelnoj-deyatelnosti-problemy-i-perspektivy (onovlena versiia vid 01.05.2017). [in Ukrainian].

7. Metody i zasoby dlia testuvannia operatora polihrafa: monohrafiia (mova oryhinalu — rosiiska). Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2017. 1 trav. URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/715-metody-i-sredstva-dlya-testirovaniya-operatora-poligrafa-monografiya (onovlena versiia vid 10.05.2017). [in Ukrainian].

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ

В ІНТЕРНЕТІ

Пошукові запити зі словом «експертиза», які найчастіше вводили користувачі Google в Україні у березні–квітні 2017 р. — у період виходу цього номера[8]:

№	Запит	Індекс
1	судова експертиза	100
2	екологічна експертиза	55
3	судово медична експертиза	43
4	судово-медична експертиза	41
5	психологічна експертиза	32
6	кпк	20
7	почеркознавча експертиза	19
8	товарознавча експертиза	15
9	трасологічна експертиза	15
10	експертиза проектів будівництва	12

Індекс популярності Google Trends: 100 — найчастіший запит періоду, решта — у відсотках від нього. Абсолютної кількості пошуків Google не оприлюднює. Найшвидше зростали запити: «експертиза проектів будівництва» (різкий сплеск), «судово бухгалтерська експертиза» (різкий сплеск), «лінгвістична експертиза» (різкий сплеск).

У ЖУРНАЛІ

Матеріали цього номера, які читачі відкривали найчастіше, — кількість переглядів їхніх сторінок на сайті журналу станом на 06.11.2026:

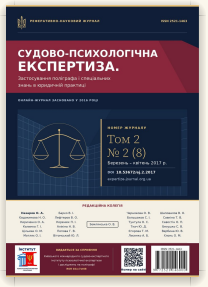
№	Матеріал	Переглядів
1	Особистість професіонала в неінструментальній детекції брехні в Україні: Потєряхін Олександр Леонідович	4 762
2	*Назаров О. А.* Особливості притягнення до відповідальності недобросовісних поліграфологів, які використовують спеціальні знання для допомоги заінтересованим особам у приховуванні вчинених злочинів	4 183
3	29 березня відзначається Міжнародний професійний день поліграфолога (мова оригіналу — російська)	3 731
4	Історичний факт: в Україні 2013 року припинила роботу асоціація «Міжнародна ліга поліграфологів», пропрацювавши близько 6 років (мова оригіналу — російська)	3 247
5		3 183

	Особистість поліграфолога в правоохоронних структурах України: Сербиненко Оксана Леонідівна	

Лічильник сайту журналу рахує всі відкриття сторінки матеріалу від дня її оприлюднення. Перегляди саме за період виходу номера журнал фіксує з листопада 2026 р.

Станьте автором журналу. Редакція приймає статті науковців, судових експертів, адвокатів, психологів і здобувачів наукових ступенів з юридичної психології, судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці. Публікація безкоштовна, статтям редакція присвоює DOI, а читають їх ті, хто щодня працює в судах. Приєднуйтеся до спільноти судових експертів і дослідників: вимоги до статей і тез див. у розділі «Вимоги до оформлення»[9].

Потрібен судовий експерт? Якщо у справі, яку розглядає суд, виникли питання, що потребують спеціальних знань у галузі психології, зокрема щодо моральних страждань, психологічного стану учасника процесу, інтересів дитини чи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, зверніться до редакції. Допоможемо визначитися з видом експертизи, сформулювати питання експертові й знайти фахівця з належною кваліфікацією. Запит — через форму «Консультація» на сайті журналу[10] або за телефоном +38 (093) 476-72-60.

Як цитувати номер

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці : реферативно-науковий online журнал. 2017. Т. 2, № 2 (8). 42 с. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.2.2017. URL: https://expertize-journal.org.ua/nomera/765-2017-2-17.

References

1. Pro metu stvorennia Internet-vydannia [On the Purpose of Creating the Online Publication]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-celyah (onovlena versiia vid 29.06.2022). [in Ukrainian].

2. Kyivskyi mizhnarodnyi sudovo-ekspertnyi instytut psykholohichnoi ekspertyzy i doslidzhen na polihrafi [Kiev International Forensic Expert Institute of Psychological Expertise and Researchs on Polygraph, LLC] : zapys u reiestri naukovykh orhanizatsii Research Organization Registry (ROR). URL: https://ror.org/02xc7et08 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Vytiah z Yedynoho derzhavnoho reiestru veteraniv viiny vid 31.10.2026 № 31102026-00003569 [Extract from the Unified State Register of War Veterans of 31.10.2026 No. 31102026-00003569] : vidomosti pro subiekta veteranskoho pidpryiemnytstva (Nazarov Oleh Anatoliiovych) / Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. Opryliudneno na storintsi "Pro naukovo-referatyvne vydannia" saitu zhurnalu. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-nauchnom-izdanii (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

4. Redaktsiina kolehiia [Editorial Board]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/redaktsijna-kolegiya (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].

5. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice]. 2017. Vol. 2, No. 2 (8). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.2.2017. [in Ukrainian].

6. DSTU 3017:2015. Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and Documentation. Publications. Main Types. Terms and Definitions]. [Chynnyi vid 2016-07-01]. Vyd. ofits. Pp. 4.14.2.2, 4.14.2.7. Referaty prats, opryliudnenykh ranishe, podano iz zaznachenniam imeni avtora ta dzherela zapozychennia vidpovidno do p. 1 ch. 2 st. 22 Zakonu Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" vid 01.12.2022 № 2811-IX; akty orhaniv derzhavnoi vlady ta ofitsiini dokumenty sudovoho kharakteru ne okhoroniaiutsia avtorskym pravom (p. 3 ch. 1 st. 8 tsoho Zakonu). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. Moore v. Texas, No. 15-797, slip opinion (March 28, 2017). Supreme Court of the United States. URL: https://www.supremecourt.gov/opinions/16pdf/15-797_n7io.pdf (data zvernennia: 04.11.2026).

8. Google Trends : poshukovyi termin «ekspertyza», Ukraina, 01.03.2017–30.04.2017 [Google Trends: Search Term “ekspertyza”, Ukraine, 01.03.2017–30.04.2017]. URL: https://trends.google.com/trends/explore?date=2017-03-01%202017-04-30&geo=UA&q=%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0&hl=uk (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

9. Vymohy do oformlennia statei i tez [Requirements for Articles and Abstracts]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/vimogi-do-oformlennya (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

10. Konsultatsiia: zapyt na provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy, doslidzhennia [Consultation: Request for a Forensic Psychological Examination or Study]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/konsultacia (onovlena versiia vid 28.10.2023). [in Ukrainian].

Відомості про журнал

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Назва: реферативно-науковий журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice). Електронне (online) видання.

Ідентифікатори: ISSN 2521-1463 (Online); штриховий код EAN-13 для періодичних видань 9772521146000; державний український ідентифікатор медіа R40-05509 (рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 26.09.2024 № 2785); префікс DOI 10.53672 (Crossref).

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович. Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі»; міжнародний ідентифікатор наукової організації ROR 02xc7et08.

Галузь: юридичні, психологічні науки. Періодичність: 1 раз на два місяці. Мови видання: українська, англійська.

Увага! Електронне видання не внесено до затвердженого Міністерством освіти і науки України переліку наукових фахових видань України.

ІСТОРІЯ ВИДАННЯ

Журнал засновано у травні 2016 р. кандидатом психологічних наук, доцентом, експертом-поліграфологом, правознавцем О. А. Назаровим на базі інформаційно-правового вебсайту з метою популяризації можливостей судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній практиці. Редакційну колегію сформовано у квітні 2017 р. під час ISSN-реєстрації видання.

БАЗИ ДАНИХ, РЕЄСТРИ ТА БІБЛІОТЕКИ

Реєстр суб'єктів у сфері медіа; Google Scholar; ISSN International Centre — ISSN Portal; Crossref; Scilit (MDPI); Відкритий український індекс цитувань (OUCI, ДНТБ України); ICI World of Journals (Index Copernicus, паспорт журналу); Реєстр наукових видань України (УкрІНТЕІ); Polska Bibliografia Naukowa (PBN). Інші каталоги: ResearchBib.

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Поштова адреса: 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, абонентська скринька В-62. Засновник — видавець: тел. +38 (093) 476-72-60; e-mail: nazarovua@ukr.net. Заступники головного редактора: д-р психол. наук, професор Євдокимова Наталя Олексіївна (yevdokymova@ukr.net); д-р юрид. наук, професор Кириченко Олександр Анатолійович (alankir23@ukr.net). Сайт: expertize-journal.org.ua; e-mail редакції: info@expertize-journal.org.ua.

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

2017. Том 2, № 2 (8)
березень–квітень 2017 року

Реферативно-науковий online журнал

Засновник, видавець, відповідальний за випуск — Назаров О. А.

Видається за сприяння Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі (ROR 02xc7et08).

Формат А4 (210×297 мм). Гарнітура Source Serif 4. Обсяг 42 с.

DOI 10.53672/ej.2.2017. Ідентифікатор медіа R40-05509. ISSN 2521-1463 (Online).

Видавник Назаров О. А. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, а/с В-62. Тел. +38 (093) 476-72-60. E-mail: nazarovua@ukr.net

expertize-journal.org.ua